

meer in helderen gloed; zinkt de energie van den wil meestal in; neemt de kracht der persoonlijkheid af; wordt het idealisme zwakker; komt er moeheid over het geestesleven, en hoe dieper de avond tot den doodsnacht daalt, hoe breder de schaduw, die het innerlijk licht schuift doet gaan achter donkere wolken.

Doch niet alleen het geestelijke, ook en vooral het lichamelijke verslapt.

Heel dat krachtige, gespierde lichaam ondergaat de werking der verderfenis, en de Prediker teekent die slooping van den aardischen tabernakel eerst in het beeld van een huis. In den ouderdom beven, zoo zegt hij, de wachters des huizes, d.i. de krachtige hand verslapt en beeft. In die dagen krommen zich de sterke mannen of steunpilaren, die het dak schragen, want de voet verliest haar kracht en de beenen worden zwakker. In dien levensavond staan de maalsters stil, want de tanden worden minder en doen haar werk niet. Dan worden die door de vensters zien verduisterd, want het oog verdonkert en de blik verdoft. Dan sluiten zich de twee deuren naar de straat, want de lippen spreken niet gemakkelijk meer. Dan is er een nederig, zwak geluid der maling, want het eten vermindert. Dan staat de oude op op de stem van een vogeltje, want het minste geluid stoort zijn slaap. Dan worden de zangeressen neergebogen, want de klankvolle stem verliest haar helderheid en kracht. Dan vrees de grijsaard voor de hoogte, want zijn voeten verhinderen hem die te bestijgen. Dan zijn er allerlei verschrikkingen en hinderpalen op den weg, en ziet men tegen het reizen op. Dan bloeit de amandelboom in z'n weelde van sneeuw-witte bloesems, want de haren grijzen tot zilverwit. Dan vindt de jeugd van nu haar beeld in den sprinkhaan, die zichzelf een last is, omdat hij zich zoo moeilijk voortbeweegt. Dan vergaat de levenslust, en... eer nu die dagen komen, gedenk aan uw Schepper, o jongeling.

Waarom nu dit beeld der kwade dagen?

Niet alleen om ons in deze uitbeelding te doen opgaan, maar om de jeugd tot gedenken aan te sporen, eer die dagen komen, en dat wel om een tweevoudige reden. In de eerste plaats hierom, omdat gij jongeling, niet weet of gij in den kwaden dag wel aan God kunt gedenken. Zeker... er is ook licht ten tijde des avonds. Mozes was honderd en twintig jaar, en zijn oog was niet donker geworden, en zijn kracht niet vergaan. Kaleb, de zoon van Jefonno, was vijf en tachtig jaar, en hij kon spreken: „Ik ben nog heden zoo sterk gelijk als ik was ten dage toen Mozes mij uitzond; gelijk mijn kracht toen was, alzo is nu mijn kracht tot den oorlog, en om uit te gaan en om in te gaan“ (Jozua 12:11). Johannes schrijft in zijn ouderdom nog zijn brieven, maar dit zijn uitzonderingen, en gij, jonge van jaren, weet niet of gij straks met alles wat God u gaf, Hem wel kunt gedenken.

Dan kan het zoo gansch anders zijn.

Uw verstand, (en volgt de beelddraak van den Prediker), kan verdonkerd wezen, om aan Hem te gedenken.

Uw wil kan verslapt zijn, om Hem te dienen.

Uw hand kan krachteloos wezen, om voor Hem te werken.

Uw oog kan Zijn Woord wellicht niet meer lezen.

Uw oor kan Zijn prediking misschien niet meer hooren.

Uw stem kan Hem waarschijnlijk niet meer loven, en daarom: gedenk aan uw Schepper nu, in uw jonge dagen, nu gij het doen kunt. Nu hebt ge de gelegenheid. Nu geeft God u den tijd. Juist uw lente is er geschikt voor, want de lente is de tijd om te zaaien, en de morgen, om met frische kracht uw werk, ook uw geestelijk werk aan te vangen.

Hoe eerder ge God zoekt, des te beter.

Die Mij vroeg zoeken, zullen Mij vinden.

Nog een tweede reden heeft de Prediker voor zijn vermaning.

Hij roept den jongeling ook toe in zijn jonge dagen aan God te gedenken, omdat de Heere hem juist wil in zijn jeugdige kracht en frisschen bloei. O zeker, de grijsaard, die in den avond des levens tot God komt, wordt niet uitgeworpen. Een stok-oude, die verzoening zoekt, vindt vergeving. Een oude van dagen, die nog de rest van zijn levenskracht God wil wijden, wordt niet afgewezen, maar op die uitzondering moogt gij, jongeren, niet zondigen. De Heere vraagt u in uw jonge jaren, want de eerstelingen moeten Hem gebracht.

Zoo was het in Israël.

Zoo moet het zijn in uw leven.

Het beste en schoonste van uw leven moet Hem gegeven, en op uw lente vol kracht en heerlijkheid heeft hij recht. Recht op uw frisschen geest en jeugdigen wil, eer de zon en het licht en de maan en de sterren verduisterd worden. Recht op uw krachtige hand en vlugge voet, eer de wachters beven en de sterke mannen zich krommen. Recht op uw tintelend oog en klankvolle stem, eer die door de vensters zien verdonkerd en de zangeressen neergebogen worden. Recht op uw jonge energie en heilig idealisme, eer gij voor de hoogte vrees en er verschrikkingen zijn op den weg. Recht op uw geestdrift en sterke en

liefde, eer de kwade dagen komen, en uw lust is vergaan.

Beseft ge dat?

Gij wilt toch niet wachten tot ge oud geworden zijt?

Ge gevoelt toch, dat ge God met zulke een niststel smaadt, en uw eigen ziel schade berokkent? Want dan houdt ge het beste voor uzelf en voor uw hoos hart, en de kwade dagen en uw versleten leven bewaart ge voor Hem, en dat wil de Heere niet. Hij is een jaloeersch God. Hij neemt geen verbruikte kracht aan. Hij is niet tevreden met overgeschoten brokken. Hij is te hoog en te heilig om met levensresten genoeg te nemen, maar uw jeugd en vreugd moeten op Zijn altaar gelegd.

Het beste van uw leven.

De schoonste en heerlijkste tijd.

Eer de kwade dagen komen.

K. D.

KERKELIJK LEVEN.

Pastorale Reformatorische Wenschen.

De Vereeniging van Predikanten van de Gereformeerde Kerken in Nederland hield dezen zomer haar tiende jaarlijksche vergadering.

Wel bestaat deze vereeniging reeds elf jaar, maar in 1914, toen in het eind van Juli de wereldoorlog was ontkeend, ontstond er in Augustus en September zooveel verwarring, dat de reeds geheel voorbereide vergadering toen niet doorging.

Zoo was het dus dit jaar de Tiende Algemeene Vergadering.

Een tijdperk, nog wel niet zoo lang, maar toch groot genoeg om eens terug te zien en zich rekenschap te geven van ontvangen indrukken.

Het jaarlijks groeiend aantal deelnemers aan deze tweedaagsche vergaderingen geeft inderdaad wel gelegenheid om een indruk te ontvangen van wat er in onze predikantenwereld leeft.

De verslagen, die van de samenkomsten worden gegeven, zijn ook wel geschikt om den buitenstaander eenigermate een beeld te toonen van wat er leeft en zich beweegt in onzen kring. Maar wie er zelf al die jaren midden in zat, ziet en voelt toch meer.

Nu zullen we ons niet met kleinigheden bezighouden, noch met dingen, die den buitenkant raken.

Er zou b.v. wel iets te zeggen zijn over den toon, die er in zulke vergaderingen van predikanten heerscht; over het uitwendig aanzien der opgekomenen in kleding en gedraging. Voor fijne opmerkers is hier te typeeren.

Maar dat laten we rusten.

Er leven, en daarover wil ik zoo nu en dan wat schrijven, in den kring der Gereformeerde Predikanten reformatorische wenschen.

Ter geruststelling van wie al te conscientieus op de letterlijke beteekenis van de woorden reformatie en reformatorisch den nadruk legt, voeg ik er terstond bij, dat deze wenschen niet betreffen het kerkverband.

Reformatie beoogt, zooals het woord zelf aanduidt, verandering, vernieuwing van forma, van vorm.

Letterlijk vraagt dus een reformatorische wensch om wijziging in de forma van het leven, met name van het kerkelijk leven.

Nu, daaromtrent verkeer ik geen oogenblik in het onzekere.

Er zijn in den laatsten tijd eenige gevallen openbaar geworden van predikanten, die zich aan ons kerkelijke leven onttrokken en zich bij een andere kerk voegden.

Men heeft „van Gereformeerde zijde“ die overgangen den volke wel voorgesteld als symptomen van een verslappenden geest, die er onder de Gereformeerde Predikanten zou rondgaan.

Niets is echter minder waar.

Kerkrechtelijk is er onder onze collega's geen indifferentisme. We voelen wel leemten in onzen kerkvorm. Er zijn soms wel bezwaren, die we gaarne zouden zien opgeheven. Maar nooit ten koste van den presbyterialen kerkvorm. Ik meen te kunnen zeggen, dat door ons allen de Gereformeerde kerkregering als de relatief meest zure wordt beschouwd.

En dat er daarom in onzen kring liefde, warme liefde leeft voor de Gereformeerde kerken in Nederland.

Er zijn indertijd, het is nog niet zoo lang geleden, wel getallen genoemd van predikanten, die op het punt stonden om heen te gaan, ontevreden als ze waren met den gang van het Gereformeerde kerkelijke leven.

Welnu, laat ons eens met nadruk publiek uitspreken, dat er daar waar die predikanten bijeenkomen, niets van blijkt.

Men voelt er zich vrij om te zeggen, wat men op het hart heeft.

Veel vrijer dan in eenige andere vergadering.

En nu kunnen wij naar waarheid verklaren, dat zelfs nog nooit in die richting een woord ook maar is gehoord.

Alle wantrouwen is, hier geheel misplaatst en zedig, want er is nooit eenige aanleiding voor gegeven.

Integendeel, liefde voor onze kerken, begeerte om Gereformeerd te zijn en naar de Gereformeerde beginselen te arbeiden, is algemeen het kenmerk van wat we in deze tien jaren hebben gehoord. Men moet om 's Heeren wil en om de toekomst van ons volk er zich werkelijk in verblijden, dat een corps van honderden mannen met zooveel trouw en toewijding zich aan den arbeid in 's Heeren wijngaard wijden mag en wil.

Er zijn aan het ambt waarin wij geroepen werden betrekkelijk weinig uitwendige voorrechten verbonden. Als men zich in de politiek werpt en eenigszins de gave van het woord bezit, is men vrij spoedig lid van den Raad of van de Staten, misschien wel van de Tweede Kamer.

En als men „arbeiderfrentdlich“ zich in de sociale quaestie gaat bewegen, dan komt men al spoedig op den voorgrond.

Gezweven dan nog van verschillende ambten en eereposten, die voor anderen als begeerlijk bezit zijn weggelegd.

Daartegenover is ons werken meest voor anderen. Een predikant moet wel bijzonder zich in zelfverloochening oefenen en komt hoe meer hij daarin geoefend wordt het ideaal zijner bediening te nader.

Welnu, dan is het inderdaad een verheugend feit, dat onze kerken over heel de linie van ons vaderland gediend worden door mannen, die in trouw aan de Gereformeerde belijdenis zich geven en door Gods genade zich willen en blijven geven aan dezen arbeid van zelfverloochening.

Wij, predikanten, verkeeren daarbij bovendien in de eenigszins ongunstige positie, dat iedereen meent onzen arbeid te kunnen beoordeelen.

Wanneer gij als leek u een oordeel vormt en bekend maakt, b.v. over een bouwwerk, dan hoort ge al spoedig de tegenopmerking, dat gij er geen verstand van hebt en dus niet tot oordeelen bevoegd zijt.

Kom eens aan het werk van een kunstenaar, en ge wordt terstond vermaand om er uw onge-wijde handen van af te houden.

Maar met ons werk staat het heel anders. Daar heeft iedereen verstand van. En daarover mag een ieder oordeelen en met vrijmoedigheid zeggen, wat er aan ontbreekt.

En tot op zekere hoogte en mis in den goeden vorm geopenbaard, heeft deze critiek recht van bestaan.

Maar ze is niet altijd aangenaam en straelt het vleesch in den regel niet.

Toch doen onze predikanten over het algemeen met opgewektheid hun werk.

Nog eens, daarin mogen we ons verblijden en we kunnen er God voor danken.

Maar die mannen willen juist daarom zijn menschen van hun tijd. Zij willen Gods Woord brengen naar de behoeften en naar den nood van onze dagen.

En daarom hebben zij reformatorische wenschen.

J. G. K.

= Bede ondersteund.

Toen wij onderstaande „Dringende bede om hulp voor Deutsche studenten te Kampen“ ontvingen, dachten we onwillekeurig: zou prof. Hoekstra op zijn standpunt ook hierover niet het „niet billijk“ moeten uitspreken? Zou hij hier niet moeten adviseeren: laat een van deze twee studenten naar Amsterdam gaan?

Maar omdat wij ons op het standpunt der vrijheid stellen, hebben we er vollen vrede mee, dat beiden naar Kampen gingen.

Gaarne ondersteunen we dan ook de bede der Kamper hoogleraren.

L. S.

Moedelijke omstandigheden hebben in Duitschland ook de weinige Alt-Reformierte Kirchen in Oost-Friesland en de Graafschap Bentheim te doorworstelen. Prof. J. Jaeger te Emden, die zoo talrijke jaren met zogen jonge mannen opleidde tot den dienst des Woords, zag zich door hoogen ouderdom genoodzaakt, dezen arbeid neer te leggen. Een opvolger werd tot nu toe niet gevonden. Daarom deze kerken besloten, hare aanstaande dienaren des Woords de noodige Theologische opleiding in ons land te doen ontvangen. En alzo mochten de vorige week twee jeugdige broeders uit deze kerken, na admissie-examen, als studenten aan de Theologische School te Kampen worden ingeschreven.

Maar eene groote moeilijkheid vormt nu de lage Markenkoers, welke deze Gereformeerde Kerken verhindert, om zelfs maar voor een betekenend deel de kosten voor dit verblijf en deze studie alhier te dragen. Daarom vragen zij aan het College van Hoogleraren aan de Theologische School te Kampen, zijne hulp bij de overwinning van deze financiële moeilijkheid te verlenen.

En volgaarne zeide dit College zijne medewerking toe, vertrouwend, dat de Broeders en Zusters in ons land ook in dit geval bereidwillig hun steun zouden bieden.

En alzo komen ondergeteekenden thans tot U, Broeders en Zusters in onzen Heere en Heiland, met de bede, Uwe gaven voor de studiekosten van de Studenten deze kerken aan de Theologische School alhier, ons medelijd te willen doen toekomen. We weten het, er wordt telkens weer gevraagd voor veleke belangen van Gods Koninkrijk. Maar in Zijne genade geeft de Heere, ondanks de omstandigheden zorgwekkend schijnen, steeds nog veel. En Hij blijft de Bron van allen zegen. Die

nummer Zyne belofte gebroken heeft, dat niet beschaamd zullen worden, die Hem verwachten. Nu schenkt Hij U de gelegenheid, Zyne kerken in Duitsland te mogen steunen. Wij twijfelen niet, of Gij zult Hem in de Zynen ook thans niet afwijzen.

Alle giften zende men toe aan den laatste ondergeteekende. Verantwoording er van geschiedt in „De Bazuin“.

H. BOUWMAN,
A. G. HONIG,
J. RIDDERBOS,
T. HOEKSTRA,
S. GREIJNDANUS, Penn. n. 6.
Cellesweg 18, Kampen.

Kampen, 14 Nov. 1921.

Slechts één vraag.
Is het profijtelijk, dat alleen in „De Bazuin“ verantwoording geschiedt?

Men zal begrijpen, dat het hierbij niet onze bedoeling is om te verzoeken: laat ook ons blad in de gunst staan.

Maar om alle eenzijdigheid weg te nemen.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De crisis in de metaalindustrie.

De opmerking, die ik in het vorig nummer over de crisis in de metaalindustrie maakte, is niet onbeantwoord gebleven. Uit Rotterdam ontving ik het volgende schrijven, dat ik, om aan het wederhoor alle recht te laten wedervaren, in zijn geheel opneem.

Rotterdam, 19 Nov. 1921.

Wetgevr. Heer,

Uw overnemen van een driestar uit „Patrimonium“ betreffende de metaalindustrie, en Uw onderschrift daarbij geven mij aanleiding het volgende onder Uw aandacht te brengen.

Door Patrimonium en onze Christelijke organisaties in het bijzonder wordt steeds aan den Metaalbond verweten, dat deze, alvorens de loonen te verlagen, geen contact gezocht heeft met de organisaties, met welk verzuim U het blijken Uw onderschrift in hoofdzaak eens zijt.

Echter verneem ik, dat Uw kennis van den toestand in de metaalindustrie niet voldoende is en U zijt afgewand op berichten van een der partijen, die zelden volledig zijn.

Voor 1½ jaar toen er in de metaalindustrie volop werk was en na herhaalde loonsverhogingen weer een verhoging van gemiddeld 10 pct. was gegeven, is door de arbeidersorganisaties geweigerd hiervoor een collectief contract aan te gaan; niet omdat de loonen te laag waren, doch om een principe.

De organisaties toch wilden contractueel een minimumloon vastgelegd zien, terwijl de Metaalbond een gemiddeld minimumloon wenschte vast te stellen, welk principe ook in het contract, dat toen afleef, voorkwam.

De betekenis hiervan zal U hieruit duidelijk blijken, dat het n.l. steeds wenschelijk is om overige boven arbeidsschuwe menschen te beloonen en den prikkel tot arbeidsprestatie te behouden.

Van een zeker aantal menschen zouden er dus zijn die meer dan het gemiddeld minimum ontvangen en een ander deel (de minder overigen) die minder zouden gesteld kunnen worden.

De arbeidersorganisaties wenschten de loonsverhoging op basis van het gemiddeld minimum komen niet collectief in een contract vast te leggen, en hebben daarop het contract met den Metaalbond verboden, waarop toch de leden van den Metaalbond zich onderling tot de regeling verbonden hebben.

Kan men nu in gemoede den Metaalbond er een verwijt van maken, dat nu den economischen nood dringt tot loonsverlaging zij geen contact zocht met de organisaties, die het contact met den Metaalbond verbraken toen deze loonsverhoging voorstelde?

Uw opmerking, dat deze staking schadelijk is, is zeer terecht; schadelijker dan het gros der metaalbewerkselven weet — en juist schade voor henzelve.

Ieder, die eenigen kijk heeft op het zakenleven en niet uitsluitend oververtelt wat vanwege de organisaties medegedeeld wordt, weet dat een bedrijf voordeliger kan stilliggen dan zonder winst te werken of werkende weg verlies te lijden.

En indertijd zijn de bedrijven stilgelegd, op de staking is ontslag gevolgd en van de meeste bedrijven zijn de technische en administratieve ambten op wachtdienst gesteld, waardoor de onkosten tot een minimum beperkt zijn.

Werk is er in 't algemeen niet veel meer; vóór 't uitbreken der staking waren er in de metaalindustrie reeds veel werklozen.

Aan de scheepsbouwwerf is sedert meer dan een jaar geen schip meer besteld, omdat de schepen veel goedkoper te koop zijn dan eenig scheepsbouwwerf thans nieuwe schepen bouwen kan.

De speciaal Rotterdamse bedrijven van scheepsreparatie waar het grootste deel der stakende metaalbewerkselven werkte, konden vanwege hun outillage met de grootste moeite nog opdrachten voor scheepsreparaties van buitenlandse reeders bekomen.

Ik zeg met groote moeite, want eerstens wordt aan de schepen niet meer hersteld dan strikt noodzakelijk is en tweedens is de concurrentie der Duitsche werfven zoodanig, dat deze werfven

met dit werk overvol zitten en hier slechts komt wat er overschiet.

Hoe goedkoop de Rotterdamse reparatiewerfven nu kunnen inschrijven hoe meer kans er is, dat zij met hun uitstekend geoutilleerde inrichtingen contracten kunnen bekomen.

Echter komt men er met goede outillage alleen niet, het loon is bij reparaties een groote factor en met verlies werken houdt geen bedrijf lang vol, men werkt zich dan in zeer korten tijd ten gronde, overals potverteren niet lang vol te houden is. Stilliggen kan men daarentegen lang uithouden vanwege de geringe onkosten.

Hoe onplezierig het op zichzelf is om zich te moeten bekrimpen, is een half ei toch beter dan een lange dop en hebben de arbeidersorganisaties een en ander nog wel eens beter mogen bedenken.

Inplaats van „ach en wee“ te roepen over den Metaalbond, zooals Patrimonium nu doet, hadden de Christelijke organisatiebesturen verstandiger gedaan zich niet als aanhangwagen der neutrals en socialistische organisaties, wier doel slechts strijd is, te laten aankoppelen.

Als „Patrimonium“ schrijft, dat hier en daar de toestand nog vrij gunstig is, heeft men zich aan den schijn vergaapt en is men het socialisme in zijn afgeven op het kapitalisme gevolgd.

De principes der Chr. organisaties er nog buiten gelaten, dan vind ik de houding en blik der bestuurders van vakverenigingen, die niet op den grondslag van den klassenstrijd staan zeer kortzichtig.

Ik hoop, dat een en ander U van dienst mag zijn bij het vormen van Uw oordeel over het conflict waarin ik (dit te Uw informatie) geen partij ben doch waarop ik als meer voortvarend technicus uitstaard een anderen kijk heb dan (gewarigende?) vakverenigingsbestuurders.

Zoals het stuk van „Patrimonium“ door U overgenomen — en van bijchrift voorzien is, moet het een zeer eenzijdigen indruk maken op onvooroordeelde lezers der „Reformatie“.

Met broedergroeten en heilwensen.

D. DE KWAADSTENIET.

Hoewel ons blad niet de plaats is om het droeve conflict in de metaalbedrijven uitvoerig te bespreken, wil ik toch aan deze apologie voor den Metaalbond enkele opmerkingen toevoegen. In de eerste plaats deze, dat niet alleen door mij de klacht van de organisaties over het niet-plegen van overleg is overgenomen en gedeeld, doch dat ook „De Standaard“ en anderen dit verzuim betreurd hebben. Hier is dus geen sprake van „oververtellen wat vanwege de organisaties medegedeeld wordt“, zonder controleering van den toestand, maar ik heb eenvoudig een feit geconstateerd, dat niet geloofend kan worden en... dat ik nog betreur. Want al is het, dat bij een vorige maal om reden van verschil in opvatting, de samenspreking mislukte, en het contact verbroken werd en al zou ook de Metaalbond thans gegronde redenen gehad hebben voor het vermoeden, dat overleg hoogenaamd geen resultaat kon opleveren was het toch m.i. zeer gewenscht geweest, (ik druk me zacht uit), dat in deze gewichtige materie eerst de organisaties gehoord waren.

Om meer dan een reden.

Omdat het betref loonsverlaging en dus vermindering in het dagelijks inkomen.

Omdat een dergelijke loonsverandering gevoelig ingrijpt in de huishouding der werklieden.

Omdat de gespannen verhoudingen op economisch terrein, en de toenemende sociale strijd van ons vorderen, dat we alles vermijden, wat tot verergering der conflicten leiden kan, en eerst de poging tot goed overleg moet beproefd worden, eer men de conclusie mag trekken, dat alles tevergeefs is. Ik laat hier opzettelijk de positie van de organisaties buiten bespreking, doch beoordeel de kwestie alleen van haar ethischen kant, en dan meen ik, dat ondanks wat er gebeurd is, de Metaalbond toch het verzoek van de vakverenigingen om samenspreking niet had moeten weigeren. Hier staan hoge belangen op het spel, en vooral als christenen zullen we immers altoos weer bereid zijn, onszelf te verloochenen, wanneer we daardoor strijd en ellende kunnen voorkomen.

Dieper kan ik op dit conflict niet ingaan.

Beide partijen hebben haar stem doen hooren.

Doch een paar opmerkingen moeten me nog van het hart.

In de eerste plaats gaat de inzender m.i. te ver, wanneer hij de besturen der christelijke organisaties verwijt, zich als aanhangwagen der neutrals en socialistische organisaties te hebben laten aankoppelen. Kan hij dit waarmaken, en durft hij deze krasse beschuldiging volhouden? En in de tweede plaats zegt hij o.a. dit, dat een bedrijf voordeliger kan stilliggen, dan zonder winst te werken of werkende nog verlies te lijden.

Ik geloof dat graag.

Daarom zullen vele bedrijfsbezitters een staking niet betreuren.

En het is best te begrijpen, dat menigeen gedwongen wordt, om, indien hij niet financieel te gronde wil gaan, zijn bedrijf stop te zetten, en... niemand mag hem hiervan een verwijt maken.

Doch er is nog een andere mogelijkheid.

Het kan ook gebeuren, dat er bedrijven zijn, die tijdelijk met verlies moeten werken, of er uitmuntend tegen bestand zijn om een tijdlang financieel niet vooruit te gaan, en in zulke bedrijven

zou stopzetten onverantwoordelijk wezen. In die gevallen mag niet alleen gedacht om eigen winst, maar moet ook het belang der werknemers voor ogen worden gehouden en dienen alle krachten ingespannen om de werkloosheid te beperken, en de malaise tegen te gaan.

Desnoods ten koste van een offer.

In vroegere jaren zijn toch groote winsten gemaakt?

Is die overvloed niet bij machte thans steun te bieden?

Ik vraag slechts, en kan niet anders doen dan aandringen op sociale toenadering, en werkgevers en arbeiders op het hart binden om elkaar te zoeken, en samen te jagen naar den socialen vrede. Hierin ligt een roeping Gods.

Zalig zijn de vredemakers.

K. D.

ONDERWIJS EN OPVOEDING.

Het Christelijk element in de praktijk van ons middelbaar onderwijs.

I.

Het hestaansrecht van Christelijk middelbaar (en daaronder versta ik, anticiperend op de komende wet ook gymasiaal) onderwijs is onder ons geen kwestie meer. Toch zal niet ieder voorstander zich even nauwkeurig rekenschap gegeven hebben van wat het essentiële onderscheid is tusschen een Chr. gymnasium of H. B. S. of Lyceum en een dergelijke openbare inrichting. Oppervlakkig is dit onderscheid duidelijk genoeg. We weten het uit te drukken in enkele termen, die we zoo vaak gebruiken en die ons zoo glad zitten, dat we er ons voor moesten schamen, immers, wanneer de draagkracht van uitdrukkingen als „gebaseerd op Gods Woord“, „het opschrijven van alle terreinen“ en dergelijke ons helder voor den geest stond, dan zouden we ze op wel wat bescheidener en meer schuchtere wijze gebruiken. Mooie woorden zijn gemakkelijk genoeg; maar de daden daarmee in overeenstemming te brengen is een moeizaam werk, waartoe veel liefde, arbeidslust, zelfverloochening, volharding en bovenal gebed noodig is. Naarmate men meer met de praktijk van het onderwijs in aanraking komt, zal men dit gereeder toestemmen.

Het is een feit, dat de niet-deskundige zich een veel te groote voorstelling maakt van het aantal malen, dat de behandelde leerstof aanleiding geeft tot een met klem den leerlingen voorgehouden uiteenzetting van de Christelijke, op Gods openbaring zich grondende, — en dus eenig juiste — opvatting der betreffende materie; een uiteenzetting, die b.v. te verwachten is op sommige lessen in de natuurkunde en kosmografie, in de geschiedenis en de literatuur: er worden talloze uren les gegeven, zonder dat de stof aanleiding geeft tot principiële besprekingen en ongetwijfeld zal ieder toestemmen, dat b.v. de merkwaardige producten in de algebra op een Chr. school even merkwaardig zijn als op een openbare en ieder zal het van een Christenleeraar in het Latijn kunnen billijken, dat hij het werkwoord *amo* precies eerder vervoegt als zijn openbare collega. En toch is ieders les aan een Chr. gymnasium of een Chr. H. B. S. in wezen anders dan aan een openbare school, behoort het althans te zijn, wanneer de school is datgene, waarvoor ze zich uitspreekt. Het is heus niet zoo, dat het eenige onderscheid gelegen is in het gebed, de lectuur uit den Bijbel en het godsdienstonderricht, dat trouwens per klas maar één uur in de week vraagt. In enkele artikelen hoop ik uiteen te zetten, wat naar mijn meening het element is, dat onze scholen stempelt tot christelijke. Daarbij zal ik vermijden theoretische beschouwingen te houden en zooveel mogelijk de praktijk van het onderwijs op den voorgrond doen treden. Dat neemt niet weg, dat ik terstond al tegen mijn voornemen inga door toch met een theoretische beschouwing te beginnen.

Het is namelijk noodig om in enkele trekken de wording van het tegenwoordige gymnasium en de H. B. S. na te gaan. Het gymnasium is van beide inrichtingen de oudste. Zijn ontstaan gaat terug tot in de 15e eeuw, den tijd der renaissance of wedergeboorte van kunsten en wetenschappen. Een der factoren van de renaissance, het humanisme, dat is de herleeft studie van de werken der oude Grieken en Romeinen, deed de behoefte ontstaan aan scholen, waar Latijn en Grieks werd onderwezen. Uit die Latijnsche scholen is in de latere eeuwen ons moderne gymnasium ontstaan. En het verloochent zijn afkomst niet. Het is nog niet zoo lang geleden, dat menig openbaar gymnasium voor wat betreft het onderwijs in de klassieke talen, dat verreweg den hoofdschool vormde, georiënteerd was naar de cultuur van Grieken en Romeinen. Uitgangspunt was de antieke gedachte, norm de antieke levenshouding, ideaal de cultuur van den mensch, den homo, naar wien het humanisme heet. De tijd der romantiek had dat antieke ideaal nog wat meer op den voorgrond doen treden en een terugverlangen opgewekt naar het leven van schoonheid en heerlijkheid, dat naar haar opvatting de cultuurmensch der oudheid geleid had. Zoo maakte het gymnasium zijn leerlingen tot huma-